

Chęć
ZARZĄD OKRĘGOWY T. N. S. ŚR. i W. W KRAKOWIE.

352

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI ZARZĄDU

ZA ROK ADM. 1925/6.

50
69
275
18

352

==

5

Wyciąg z regulaminu

Funduszu Pośmiertnego

uchwalony na posiedzeniu Zarządu w dniu 28 marca 1923.

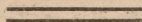
- § 2. Celem F. P. jest bezzwłoczne udzielanie po śmierci członka jednorazowego zasiłku rodzinie względnie osobie lub instytucji zajmującej się pogrzebem.
- § 3. Kierownikiem F. P. jest członek Zarządu, wybierany co roku przez Zarząd.
- § 4. Członkiem F. P. może być członek T. N. S. S. i W. okręgu krakowskiego. Zapisać się w poczet członków F. P. może tylko ten, kto nie przekroczył 70 roku życia.
- § 5. Przystępujący do F. P. jest zobowiązany zapłacić: a) wpisowe, którego wysokość oblicza się w następujący sposób:
1) do ukończonego 35 roku życia wpisowe równa się 1 wkładce bieżącej,
2) " " 45 " " " " " 2 wkładkom bieżącym
3) " " 55 " " " " " 3 " "
4) " " 65 " " " " " 4 " "
5) " " 70 " " " " " 5 " "
- i b) pierwszą wkładkę bieżącą.
- § 7. Dalsze wkładki bieżące obowiązany jest płacić członek F. P., ilekroć nastąpi śmierć jednego z członków, najpóźniej do dni 14 od chwili uwiadomienia go o tem. W razie niezapłacenia jednej wkładki w powyższym terminie, kierownik F. P. wezwie członka do jej zapłacenia w ciągu dni 14 listem poleconym, jeśli i w tym terminie członek nie zapłaci wkładki, zostanie wykreślony bez zawiadomienia go o tem.
- § 8. a) Ponowne przyjęcie w wypadku wykreślenia według § 7 nastąpić może tylko na warunkach określonych w § 5.
b) W razie dobrowolnego wystąpienia z F. P. i ponownego zgłoszenia się na członka F. P. obowiązuje również § 5-ty.
- § 10. Wpisowe, jakoteż ewentualnie nie przyjęte zasiłki pogrzebowe przechodzą do funduszu zapasowego F. P.
- § 11. Wysokość zasiłku pogrzebowego oblicza się, mnożąc liczbę członków F. P. przez bieżącą wkładkę. Na pokrycie wydatków administracyjnych potrąca się rzeczywiste koszty.
- § 12. Wysokość wkładki uchwała Walne Zgromadzenie Okręgu co roku, z prawem zmiany tejże w ciągu roku przez Zarząd Okręgu. Wkładkę na rok kalendarzowy 1923 oznacza wyjątkowo Zarząd Okręgowy; wynosi ona 5 000 Mk.
- § 13. Każdy członek obowiązany jest donieść kierownikowi F. P. o każdej zmianie adresu swego.
- § 15. Członkami F. P. pozostają nadal emeryci i emerytki, o ile do ostatniej chwili czynnej służby byli członkami T. N. S. W.
- § 16. Wykreślenie z listy członków F. P. może nastąpić:
- a) wskutek dobrowolnego wystąpienia z T. N. S. W. względnie F. P.
  - b) z powodu niezapłacenia obowiązujących wkładek do F. P. i § 7,
  - c) wskutek wykluczenia członka z T. N. S. W. w wypadkach przewidzianych statutem Towarzystwa.
- Wkładek uiszczonych poprzednio przez członka wykreślonego z listy członków F. P. nie zwraca się.
- § 17. Rozwiązanie F. P. może nastąpić tylko za uchwałą Walnego Zgrom. Okr.
- § 18. Walne Zgromadzenie Okr. rozstrzyga o rozdziale pozostałych funduszy.

ZARZĄD OKRĘGOWY T. N. S. ŚR. i W. W KRAKOWIE.

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI ZARZĄDU

ZA ROK ADM. 1925/6.

KRAKÓW 1926.
NAKŁADEM WŁASNYM.

Sprawozdanie roczne Zarządu Okręg. T. N. S. W. w Krakowie

za czas od dn. 10 maja 1925 r. — do dn. 30 maja 1926 r.

Obecny rok sprawozdawczy zarówno w dziejach całego Twa jak i jego organizacyjnej części naszego Okręgu należy niewątpliwie do ważnych, a Two przechodziło i przechodzi, podobnie jak całe społeczeństwo, próbę ogniową swej tężyzny i wartości. Normalne, planowe prace Twa, musiały ulegać znacznym odchyleniom, a to wskutek zbyt szybko następujących po sobie wypadków, które poważnie zaciążyły na polskiej szkole średniej, na życiu i pracy nauczyciela, wreszcie na Twie, jako wspólnym wyrazie dwóch pierwszych. Mimo to Two potrafiło utrzymać się na wytkniętej drodze ideowej, potrafiło nawet — choć w trudnych nader warunkach — przeprowadzić uchwałę Waln. Zjazdu w Wilnie: nowy statut, odpowiadający bardziej potrzebom czasu, aniżeli dotychczasowy.

Zarząd Okr. świadom jest tego, że w tych nadzwyczajnych warunkach spełnić nie zdołał życzeń kolegów, wyrażonych w rozmaitych formach we wszystkich szczegółach, ale równocześnie jest i świadom, że nie zaniedbał niczego, ani nie ominął żadnego środka, wiodącego do urzeczywistnienia słusznym Pp. Kolegów postulatów. Wypadki i zdarzenia, któremi szkolnictwo było niejednokrotnie w ub. roku zaskoczone, wypadki wywołane głównie t. zw. sanacją skarbu państwa, dotyczyły ogółu szkolnictwa i wymagały akcji ze strony Zarządu Głównego, jako wyrazu ogółu. Na ten sam fakt w sprawozdaniu niniejszem szczególniejszą musimy zwrócić uwagę, gdyż interes ogółu nauczycielstwa niezawsze pokrywał się z interesami danego Okręgu, a czasem nawet i Koła. Zarząd zaś Okr. nie może w sprawozdaniu ze swej działalności brać odpowiedzialności za Zarząd Gł.

I. Skład Zarządu Okręgowego.

Skład Zarządu Okręgowego w dniu 20 maja br. stanowili:

Dyr. dr. Antoni Mikulski prezes, dr. Zenon Klemensiewicz, zast. prezesa, Tadeusz Rawicz-Rojek, sekretarz, Leon Sowa, skarbnik, Franciszek Brablec, dr. Edmund Długopolski, dr. Antoni Kukliński, ks. dr. Józef Rychlicki, wszyscy z Krakowa; nadto: Wiktor Arway (Tarnów),

Stanisław Bodurek (N. Targ), Leon Gładyszowski (Tarnów), Franciszek Lubaś (Biała), dyr. Kazimierz Missona (Brzesko), Jan Śliwa (N. Sącz), dr. Stanisław Szeligiewicz (Chrzanów).

Zastępcy: Michoński, Niedziela, Sroczyński.

Komisja rewizyjna: Lang, Petelenz, Król, Piller, Kowalski.

Komisja rozjemcza; Kostecki, Roskosz, Winkowski.

II. Stan organizacyjny okręgu.

W okresie sprawozdawczym istniało w okręgu krak. 18 Kół. W porównaniu z rokiem ub. przybyło Koło w Wadowicach, reaktywowane w lutym br. Liczba członków w porównaniu z rokiem ub. wzrosła z 745 na 791. Wzrost ilości członków nie jest dla nas rzeczą obojętną, skoro się zważy, że w całym Twie — wedle ostatniego sprawozdania — liczba członków zmalała o 365. Świadczy to dobitnie o poczuciu potrzeby organizacji, zakorzenionej głęboko od lat 40-tu na terenie Okr. Krak.

Ponieważ wszelkie poczynania Zarządu zależne są od żywotności i pracy Kół w Okręgu, dlatego też nie od rzeczy będzie wspomnieć choćby pobieżnie o pracy w Kołach.

Według zebranych danych statystycznych praca w Kołach przedstawia się następująco:

K o ł o	Ilość członków	Ilość posiedzeń	Koresp. Zarządu	Koresp. Koła z Zarządem
Biała	30	8	28	17
Bochnia	25	6	25	6
Brzesko	14	12	24	7
Chrzanów	27	6	26	18
Dębica	26	6	25	8
Gorlice	22		24	6
Jasło	26		24	3
Kraków	372	21	26	19
Mielec	17	11	25	4
Myślenice	14		25	4
Nowy Sącz	45	12	26	17
Nowy Targ	21	5	26	16
Oświęcim	10		25	2
Tarnów	77	15	28	23
Wadowice	19	3	16	6
Wieliczka	13		24	3
Zakopane	26		24	1
Zywiec	26	9	25	8

Zarząd okr. sam usiłował ze swej strony ożywić Koła, wysyłając okólniki i kwestjonariusze, a korespondencja Zarządu Okręg. wynosiła w cyfrach 645 (w roku ub. 288).

Wizytacji Kół nie było — niemniej jednak członkowie Z. O kol. Bodurek i Szeligiewicz starali się ożywić niektóre Koła.

Niewątpliwym też wyrazem wzmożonego życia w Okręgu był jubileusz 40-to letni Koła Tarnowskiego. W uroczystości tej oprócz Z. Okr. wzięli gremjalnie udział pp. Wizytatorowie szkół średn. z p. Naczelnikiem Przyjemskim na czele, oraz liczni przedstawiciele władz ustawodawczych oraz miejscowych władz administracyjnych. Jubileusz ten miał tem większe dla rozwoju życia w Okręgu znaczenie, że nie tylko zbliżył do siebie poszczególne Koła — ale dał możność wymiany myśli pomiędzy przedstawicielami Władz a Twem.

Posiedzenia Zarządu Okr.: Zarząd okr. pełny odbył trzy posiedzenia (10. V. 25, 29. XI. 25, 21. III. 26), ten ostatni, ze względu na powagę chwili, wzmocniony obecnością prezesów Kół w Zarządzie nie reprezentowanych; w dniu 17. I. b. r. zwołał wydział zjazd prezesów okręgów, sam zaś wydział odbył posiedzeń 14, czyli łącznie w rok sprawozd. było posiedzeń 18.

Organizacja pracy w Zarządzie. 1. Prezydjum: w którego skład wchodził prezes, jego zastępca i sekretarz. Obok określonej statutem reprezentacji, zadaniem Prezydjum były interwencje u władz szkolnych i innych, oraz załatwianie spraw nagłych, nie pozwalających na natychmiastowe zwołanie choćby tylko Wydziału.

2. Skarbnik (kol. Sowa) obok zawiadywania majątkiem Twa był kierownikiem „Funduszu Pośmiertnego”.

3. Sprawy finansowo-prawne załatwiali kol. dr. Długopolski i Brablec.

4. „ opieki nad młodzieżą ks. dr. Rychlicki.

6. „ prasowe kol. Rojek.

6. Nadto powołano osobną komisję z dr. Hrabykiem na czele dla wniosków z Walnego Zjazdu w N. Sączu. Komisja ta jednak nie mogła poczynić ostatecznych kroków w celu zrealizowania tychże, gdyż wnioski te wskutek nagle zaszłych zmian w szkolnictwie w większości stały się nieaktualne, niektórymi zaś zająć się musi przyszły Zarząd, gdy reorganizacja szkoły średniej stanie się aktualną.

Nadto do czasu utworzenia Związku Dyrektorów była czynną Sekcja Dyrektorów, nadto Komisja referentów.

III. Stosunek do Zarządu Głównego

Stosunek do Z. Gł. był poprawny i lojalny, niemniej jednak imieniem Zarządu Okr. Krak. przedłożył Sekretarz w dn. 2 lutego br. Komisji wnioskowej nadzwycz. Walnego Zjazdu szereg uzgodnionych wniosków i postulatów, zaznaczając niedwuznacznie, że w wielu wypadkach było ze strony Zarządu Gł. niedocnienie, względnie niedopilnowanie sprawy.

Postulaty te, złożone na piśmie brzmiały następująco:

„1. Zarząd Okr. T. N. S. W. w Krakowie wyraża życzenie, by Z. Gł. na podstawie nabytego obecnie doświadczenia — wysunął na czoło spraw Twa interesa zawodowe i materialne jego członków.

2. Rzeczą Zarządu będzie dążność do skupienia względnie utworzenia Koła posłów nauczycieli szkół średnich, którzyby bez względu na swoją przynależność do stronnictw czuwali nad dobrem szkoły średniej i oddanych jej nauczycieli.

3. Celem uniknięcia dotychczasowych błędów Zarząd Główny na podstawie zebranego materiału ze wszystkich Okręgów przedstawi czynnikom decydującym stan faktyczny szkoły średniej, zajęć nauczyciela i jego poborów.

4. Okręg Krakowski stoi na stanowisku, że nauczyciel szkoły średniej nie może być gorzej traktowany aniżeli równorzędny mu wykształceniem funkcjonariusz innej dykasterji. Jeżeli w innych dykasterjach rozróżnia się stopnie ogólnego i fachowego wykształcenia, niechże tak samo będzie i w szkole średniej, niech trud i koszt włożony w wykształcenie będzie odpowiednio wynagradzany. Nie żądamy pokrzywdzenia jakiegokolwiek grupy naszych kolegów, ale nie możemy się zgodzić na to, ażeby ci, którzy uzyskali najwyższe stopnie i kwalifikacje byli na równi wynagradzani z tymi, którzy tych samych stopni nie posiadają. (Dziennik Urz. Nr. 30, rozp. nr. 217).

5. Uznając, że obecna podwyżka liczby godzin, dotycząca wyłącznie nauczycieli szkół średnich, powstała wskutek rażącego braku zrozumienia i zbyt powierzchownego obliczenia zajęć nauczycielskich, wzywamy Zarząd Główny do wyjaśnienia władzom i społeczeństwu, że zajęcia nauczyciela nie ograniczają się do odbycia 3 czy 4 godzin nauki w szkole, lecz włączywszy zajęcia w szkole dodatkowe, poprawę zadań zwłaszcza z klas przepełnionych, konieczne dalsze kształcenie się powodują wysiłek co najmniej 10-ciu godzin pracy dziennej umysłowej, pracy wyczerpującej zwłaszcza przy dzisiejszych metodach nauczania. Zauważamy przytem, że nauczyciele z b. zaboru austr. z chwilą przejścia do służby państwowej polskiej obowiązani byli w grupie językowej od 15 — 17 godzin, w innych od 17 — 20, przyczem ilość lat służby wynosiło 30, gdy równocześnie u innych urzędników 35.

6. Okręg Krakowski stwierdza, że stanowisko nauczyciela szkoły średniej powinno być jak dawniej tak niezależne jak sędziego. Jego niezależność finansowa i zapewniony byt pozwala mu oddać się całkowicie tylko pracy dla dobra szkoły i nauki.

7. Okręg Krakowski stwierdza, że oszczędności w budżecie Min. Ośw. są w stosunku do szkół jakie Państwo poniosło wskutek niesumienności niektórych obywateli (a to bez winy szkoły) tak małe, że nie pokryją deficytu jednego tylko banku i to nie największego (fakt) a mimo to rujnują szkołę i zubożają wielotysięczną rzeszę uczciwych pracowników i dobrych obywateli.

8. Stwierdzamy, że a) wiele oszczędności da się przeprowadzić w innych resortach, gdzie panuje nawet rozrzutność i obowiązujemy się w tym kierunku dać konkretne przykłady.

b) w samem szkolnictwie można przeprowadzić oszczędności przez zmniejszenie ilości wizytatorów i inspektorów szkolnych, którzy posiadają — czego dawniej nie było — konie do objazdów i osobne biura z całym zastępem pomocniczych funkcjonariuszów.

c) czasowe zawieszenie masowych kursów dokształcających

d) nie subwencjonowanie wydawnictw tego rodzaju j. np. ks. Rokosznego Historia Seminarjum Naucz. w Radomiu

e) nie udzielania urlopów dla celów nic, lub bardzo mało mających ze szkołą wspólnego

f) gruntowne uproszczenie administracji szkolnej a mianowicie przez ograniczenie, jeżeli nie ilości kuratorów szkolnych, co byłoby bardzo wskazane, (zwł. wizytatorów i instruktorów), to przynajmniej ilości referentów, w szczególności zaś przez zniesienie oddziałów finansowych, które przy systemie stałych płac są obecnie zupełnie zbyteczne, skoro lisy płatnicze, wystawiane przez Dyrekcję, mogą być skutecznie, jak dawniej likwidowane przez Kasy Skarbowe.

9. Okr. Kr. wyraża życzenie, by w nowej ustawie uposażeniowej płace zazadnicze były regulowane dodatkami mieszkaniowymi, zależnie od miejscowości, odpowiadającymi rzeczywistym warunkom, a nie było takich anormalnych pokrzywdzeń, jak w niektórych okręgach przemysłowych (np. Biała-Bielsko różnica 40%).

10. Stwierdzamy wreszcie na podstawie danych statystycznych, że zwiększenie ilości godzin pracy w szkole zmusi nauczycielstwo do zaniechania pracy kulturalno-oświatowej pozaszkolnej a przeciętnie w Okr. Krakowskim, zwłaszcza na prowincji, każdy nauczyciel pracuje i należy do 2 towarzystw oświatowych i przynajmniej jednego wychowania fizycznego".

Zrozumiałą jest rzeczą, że każdy z członków Twa zapyta o rezultat tych postulatów. Z. Okr. nie może nawet tam, gdzie one znalazły swój oddźwięk — powiedzieć, że to jego zasługa, gdyż przy ich uwzględnianiu miano na myśli nie nasz okręg, ale ogół. Niemniej jednak postulaty te źródło swe mają w Okręgu. Co do pierwszego postulat, to niewątpliwie zarówno w dążnościach Z. Gł. jak i w zmienionym dzisiaj statucie, widocznie jest to wysunięcie na naczelny plan naszych interesów zawodowych — a jeśli rzecz ta idzie oporem, to zrozumiałe, gdyż trudno Twu odchylić się po 40 latach jego istnienia od zasadniczych i podstawowych idei, w niczem ich jednak nie naruszając. Drugi nasz postulat spełniono w pierwszych dniach lutego, kiedy rzeczywiście utworzono po raz pierwszy Sejmowe Koło Posłów Nauczycieli, bez względu na ich przynależność partyjną. Postulat czwarty nie znalazł dotychczas wyrazu w formie realnej — czy materialnej. Niemniej jednak sprawa wyróżnienia kwalifikacji była ściśle związana z tytułem profesora w pragmatyce nauczycielskiej. Z. Okr. Krak. poczynił wszelkie w tym kierunku starania (rozumiejąc doniosłość tego raczej stopnia naukowo-służbowego niż tytułu), by tytuł ten był utrzymany. Po skreśleniu go w I. czytaniu w Sejmie, członkowie Zarządów Kraków, Lwów i Poznań zdofali w dniu 3. II. br. przekonać pewne grupy posłów tak, że w dniu 4. II. br. w II. czytaniu tytuł ten przyjęto — przepadł natomiast w III. czytaniu i to dzięki skonsolidowanej akcji tak stronnictw polit. jak i innych funkcjonariuszów państwowych, związanych z nami wspólną pragmatyką.

Tu musimy nadmienić, że sprawy tej nie zaniedbaliśmy na właściwym terenie naszego działania, o czem nadmienimy szczegółowo w odpowiednim miejscu.

Inne wyżej wymienione wnioski i postulaty uderzały w ustawę sanacyjną, której, jako ustawy, uchwalonej przez Sejm zmienić nie było można. Rozporządzenie jednak wykonawcze stąpiło nieco ostrze ustawy sanacyjnej — a o ile gdziekolwiek pp. dyrektorowie czytali to rozporządzenie nie tylko między linjami ale i poza nimi — to niema w tem winy żadnego Rządu ani Zarządu — choć i tu Z. Okr. interwenjował.

Jako stosunek do Z. Gł. należy określić i inicjatywę powziętą przez Koło Krak. a podjętą przez Z. Okr. celem przychylnego zjednania Senatu dla pragmatyki nauczycielskiej. Dzięki głównie tej akcji Senat poczynił cały szereg korzystnych dla nas w pragmatyce zmian — w szczególności przywrócił tytuł „profesora” — a zmiany te, znane ze sprawozdań prasy i naszego „Przeglądu Pedagogicznego”, znajdują swe zatwierdzenie w Sejmie, gdy i ob. Z. Gł. i przyszły Z. Okr. o tych sprawach nie zapomni.

Określenie stosunków Z. Okręg. do Z. Gł. byłoby niezupełne, gdybyśmy nie wyjaśnili stanowiska okręgu na ost. W. Zjeździe. Jak ze sprawozdań delegatów wiadomo Okr. Krak. połączył się z innymi okręgami w pewien blok, któryby się przeciwstawił Okręgowi, a głównie Kołu warszawskiemu. Przystąpienie do tego bloku uważał O. Krak. za konieczne, by z jednej strony wykazać, że nie tylko O. Warsz. może zaważyć na losach Twa, z drugiej zaś nie mogliśmy patrzeć spokojnie na pewne usiłowania osłabienia naszego Twa i opanowania go przez czynniki, dotąd conajmniej nieprzychylnie nam usposobione.

Bezpośrednio zależny jest od Zarządu Gł. nasz obecny (zmieniony ze „Spraw. Twa”) organ „Przegląd pedagogiczny”. Zarząd Okręgu Krak. nie miał zamkniętych oczu na fakt, że jedyny nasz organ w najcięższej dla nas chwili zbyt mało zajął się sprawami natury materialnej nauczycielstwa, czemu dał wyraz publiczny na zwyczaj. W. Zjeździe we Lwowie. Zbyt mało było też miejsca dla naszego okręgu na łamach organu (nie zawsze z jego winy) — brakło nawet czasem na sprawozdania z posiedzeń naszego zarządu. Prawda, że redakcja „Przegl. Ped.” była nieraz zaskoczona sprawami tak aktualnymi, że sprawozdania z naszych zebrań stawały się w przeciągu tygodnia nieaktualne, prawda i to, że trudno znaleźć miejsca na 1—2 arkuszy druku dla 207 Kół, ale niezależnie od tych stwierdzonych faktów Z. O. wymógł przecież zmianę — widoczną w 12 i 13 numerze — a nawet nie bez skutku interwenjował niemal w sprawach autorsko-redakcyjnych, czemu Koło w Chrzanowie może dać świadectwo.

IV. Stosunek do Władz centralnych.

Zasadniczo Z. O. nie powinien wchodzić w bezpośredni kontakt z władzami centralnymi i takie wystąpienie byłoby niezgodne z obowiązującym statutem. Niemniej jednak Z. O. znalazł się niejednokrotnie w takim położeniu, że — bez naruszenia statutu — musiał ujmować inicjatywę w swoje ręce.

a). Dobrobyt nauczycieli.

Znane wyrażenie się obecnego p. Ministra w Senacie o dobrobycie

nauczycieli szkół śred. wywołał zrozumiałe wśród Kolegów zaniepokojenie. Zarząd Okr. względnie Prezydjum, nie czekając w tym względzie wytycznych, w uznaniu doniosłości i ważności sprawy zwrócił się w dn. 25. VI. br. telegraficznie za pośrednictwem Zarządu Gł. o wyjaśnienie. a otrzymawszy je w dniu 3. VII. br. ogłosił komunikatem we wszystkich krakowskich dziennikach.

b). Wypłata poborów.

Drugą taką koniecznością była trzykrotna możliwość niewypłacenia poborów.

Niemiałą było niespodzianką, gdy 1 XI. otrzymaliśmy 75% a nawet 50% należnych poborów. Zarząd okr. poczynił natychmiastowe starania w K. O. S. K., o czym wydał komunikat, a gdy i to nie pomogło, udała się w dn. 6 bm. delegacja do Ministerstwa, o czym ogłosiliśmy komunikat ponowny. Ponieważ Ministerstwo nie dotrzymało terminu 10 XI., przeto drogą telegraficzną zwróciliśmy się o interwencję do posła Stan. Rymara, jako przewodniczącego Komisji Oświatowej. Dzięki też jego interwencji przyszło telefoniczne otwarcie kredytów. Ponieważ była obawa, że na 1-go grudnia sytuacja może być gorsza, przeto zwróciliśmy się ponownie z prośbą do posła Rymara i wedle ustnych informacji uzyskaliśmy pewną nadzieję, że niespodzianki nie będzie.

Ponowna niespodzianka groziła nam w dniu 1 kwietnia. Niektóre zakłady z powodu wyczerpania kredytów miały zupełnie poborów nie otrzymać. Dzięki szybkiej interwencji Zarządu a w szczególności Prezesa, udało się usunąć w ostatniej chwili to niebezpieczeństwo a to w ten sposób, że zwrócono się do p. Ministra Grabskiego i posła Rymara telegraficznie, a p. poseł Rymar tego samego dnia zdołał uzyskać polecenie otwarcia kredytów. Na miejscu zaś Sekretarz okr. interwenjował w Izbie Skarbowej, dano komunikat do dzienników, i ostatecznie prawie bez opóźnienia w d. 1 marca pobory zostały wypłacone.

Ostatniej wreszcie możliwości zapobiegł w krótkiej drodze sam p. Prezes.

Pozatem stosunek Okręgu do władz centralnych — choćby tylko ze względów statutowych — mógł się tylko ograniczyć do prywatnych interwencji i to w sferach poselskich.

V. Stosunek do Kuratorjum O. S. Kr.

Z końcem ub. roku stosunek nasz do Kuratorjum O. S. K. stawał się z dniem każdym zimniejszy, tracił nawet na swej formie towarzyskiej, aż ostatecznie rozluźnił się zupełnie, wyrazem zaś tego był pamiętny Walny Zjazd majowy w N. Sączu i uchwała rzeczowego memoriału. Memoriał miał objąć niespełnione nasze życzenie oraz przyczyny niedomagań naszego szkolnictwa tak pod względem pedagogiczno-dydaktycznym jak i administracyjnym. Praca nad memoriałem (znanym z rozesłanych odpisów) zajęła czas do końca ub. r. s. — Tu z przykrością musimy zaznaczyć, że materiału dostarczyły nam tylko Koła: Brzesko, Chrzanów, Tarnów i Żywiec — inne albo na nasz ponowny apel całkiem nie odpowiedziały, albo doniosły, że materiału rzeczowego

nie posiadają (choć na Walnym Zjeździe wiele niedostatków podnosiły), Memorjał wręczyliśmy dr. Pollakowi w dniu 1 lipca 1925. P. dr. Pollak w wyjaśnieniach swoich podał co następuje: W sprawie „wychowawstwa” zaznaczył, że sprawę ureguluje Ministerstwo, a opłaty „za zużycie materiałów” będą od września zużyte na potrzeby szkolne w danym okręgu. Na zarzut, że obsada posad nauczycielskich odbywa się dopiero w ciągu r. z. odpowiedział dr. P., że wina to tych dyrektorów, którzy na czas nie przedkładają zapotrzebowania sił naucz., jednak nazwisk tych dyrektorów p. dr. P. podać do naszej wiadomości nie chciał. Dłuższą dyskusję wywołała sprawa przeniesień (bez dochodzeń dyscyplin.) a spowodowało ją nietylko zbyt drastyczne wyrażenie dr. Pollaka o jednym z miast prowinc., ale nadto, odnośnie do wypadku szczegółowego, powiedzenie: „dla tego pana byłby to za wielki zaszczyt, gdyby jeszcze Kuratorjum miało z nim mówić”. Silnie na to zareagował zarówno kol. dr. Klemensiewicz jak i delegat danej miejscowości. O zarządzeniu w sprawie usprawiedliwień pisemnych nauczycieli dr. P. nie wie dział, a za przyjęcie hospitantek w Bochni zrzucił z siebie wszelką odpowiedzialność. Sprawę wreszcie urlopów dla kierowników szkół pryw. przedstawił dr. P. jako załatwioną, na inne zaś poruszone kwestje nie dał odpowiedzi. Dalsze dzieje memorjału wchodzą już na teren urzędowania Kuratorjum w nowym jego składzie. Wprawdzie Zarząd otrzymał w lipcu (L. 166/25) pismo z Kuratorjum, żądające wyjaśnienia tylko jednego punktu memorjału o „zabarwieniu politycznym” — ale odpowiedział nań dopiero dn. 6. X. br. L. 166. Natomiast szczegółową odpowiedź na ten memorjał otrzymał Zarząd w czasie drugiej swej bytności u p. Kuratora Riemera w dn. 10 listopada br.: a). W sprawie wychowawstwa przyrzekł p. Kurator poczynić osobiście starania w Warszawie, by zarządzenia Kuratorjum jako wyjątkowe były zniesione, albo, by Ministerstwo sprawę jednolicie w całym państwie uregulowało. b). Tablice konspekcyjne są już zniesione, a specjalny okólnik wezwie Grona do obmyślenia sposobów i możliwości koncentracji nauki. c). W sprawie opłat „za zużycie materiałów” dał p. Kurator odmienną niż p. dr. P. odpowiedź, widzi w nich bowiem „zamaskowane czesne” a tego dochodu Ministerstwo Skarbu nie zrzeknie się, zwłaszcza w dzisiejszych ciężkich warunkach finansowych. d). Wszelkie terminy (ferje, egzamina i t. p.) będą zawsze podawane do wiadomości o ile temu nie stanie na przeszkodzie Warszawa. e). Aby zabezpieczyć terminowe obsadzanie posad, p. Kurator zarządzi, że zapotrzebowanie sił będzie musiało być podane do końca marca, wskutek czego już z końcem czerwca posady będą obsadzone. f). Przeniesień w drodze służbowej będzie p. Kurator unikał (chyba w wypadkach koniecznych), hołduje natomiast bezwzględnie zasadzie konkursów i to bez wszelkich uprzednich zobowiązań. (Naturalnie odnośnie do t. zw. „stałych”). g). Powagę Rad pedagogicznych zamierza p. Kurator podnieść przez rozszerzenie ich kompetencji.

Na tem kończy się historia memorjału, który wbrew obawom niektórych Członków, podniósł tylko powagę Twa.

W bardzo trudnem znalazł się Zarząd okr. położeniu, gdy otrzymał pismo pp. Dyrektorów S. śred. z wezwaniem do podjęcia inicyjatywy pożegnania ustępujących członków K. O. S. Kr. a położenie to było

tem trudniejsze, że chwilami miało pozory działalności Sekcji Twa tj. Sekcji Dyrektorów. Znane są Panom nasze postanowienia i odpowiedź, ba nawet byliśmy zmuszeni — co nie jest rzeczą zwyczajną (gdyż odpowiedzialność nasza ma miejsce na Wal. Zjeździe) motywować publicznie nasze postępowanie wbrew naszej woli. Wydział na 2 posiedzeniach dokładnie sytuację rozpatrywał z punktu widzenia „caveant consules” a decydującym w tym względzie czynnikiem było to, że Two jako takie, postępujące zresztą bardzo „towarzysko”, musi się bezwzględnie domagać takiegoż postępowania i z drugiej strony. Takiego postępowania nie mogliśmy się dopatrzyć, gdy nam dwukrotnie słowa nie dotrzymano (vide „memoriał”) i gdy nasze postulaty i interwencje nie znachodziły nawet posłuchu. Zresztą same wyrażenia w czasie wręczania memoriału, choć dotyczyły tylko jednego Koła, nie pozwoliły Zarządowi na zajęcie innego stanowiska — choćby tylko ze względów koleżeńskich, mając w pamięci wspomniane wyżej wyrażenia dra P.

Dnia 10 listopada 1925 r. Z. Okr. złożył na ręce p. Koratora dr. Riemera memoriał nast. treści:

I. Wychowanie pozaszkolne. Zarząd w uznaniu całej doniosłości powyższego problemu, stwierdza, że istniejący obecnie t. zw. „Nauczycielski Komitet wychowania pozaszkolnego” nie jest w ścisłym tego słowa znaczeniu Komitetem i wskutek tego zadania swego nie spełnia. Zarząd uważa, że: a) komitet taki winien się wyłonić z gron nauczycielskich, przyczem b) obok delegata Kuratorjum winien tam zająć miejsce delegat okręgu T. N. S. W., c) zakres zaś jego działania w kierunku cenzury widowisk winien się ograniczyć tylko do cenzury przedstawień teatralnych, ewentualnie koncertów, przedstawienia zaś kinowe należałoby dla młodzieży zupełnie wykluczyć z wyj. kina „Muzeum przemysłowe”, które może też wyświetlać i filmy nienaukowe. Komitet taki wreszcie d) winien się zająć kwestjami zasadniczymi wychowania pozaszkolnego według ułożonego przez się programu.

II. Hospitantki. Zarząd Okr. na podstawie konkretnych danych stwierdził, że Władze szkolne nie zawsze postępują jednolicie w udzielaniu pozwolenia przyjęcia hospitantek (np. Mielec, N. Targ, Wadowice), co wywołuje niepożądany ferment. W tym więc względzie zwraca się z prośbą, by sprawa przyjmowania hospitantek była ujednolajniona (bez względu na to, czy hospitantki mają być nadal przyjmowane, czy nie).

III. Ćwiczenia fizyczne. Szereg zakładów w Krakowie nie posiada własnych boisk ani sal gimnastycznych, wskutek czego ćwiczenia fizyczne odbywają się (niezgodnie z przepisami) w godzinach popołudniowych. Wobec tego Zarz. Okr. zwraca się prośbą, by Kuratorjum raczyło tę sprawę wziąć pod życzliwą rozważę, gdyż młodzież traci niejednokrotnie wiele czasu, powraca w wieczornych godzinach do domu a i w czasie przerw wśród ćwiczeń nierzadko zachowuje się niesfornie, co nie zawsze jest jej winą gdyż siły nauczycielskie tego przedmiotu są często zbyt młode i niedoświadczone (akademy).

IV. Siły nauczycielskie żeńskie. Zarząd Okręgu w świadomości, że siły nauczycielskie żeńskie w zakładach męskich nie osiągają przeważnie dodatnich rezultatów, zwraca się z prośbą, by

w przyszłości siły żeńskie zatrudniano w Zakładach męskich tylko w razie nieodzownej potrzeby.

V. Lekarze szkolni. Ponieważ kompetencje lekarzy szkolnych nie są dotąd dokładnie określone i niema dla nich regulaminu, co nieraz wywołuje niepożądane w gronach nauczycielskich tarcia, przeto Zarząd Okr. prosi Kuratorjum, by i tę sprawę raczyło uregulować względnie wpłynąć na jej uregulowanie.

VI. Kwalifikacje nauczycieli. Zdarza się, że obowiązki nauczycielskie pełnią siły niekwalifikowane, bez studjów uniwers. (kontraktowo), a siły, choć młode, ale wykwalifikowane pozostają bez posad, przeto Zarząd Okr. prosi Kuratorjum, by o ile możliwości siły niefachowe zastąpiło fachowemi.

VII. Wizytacje. Zarząd Okr. Nie wdając się bynajmniej w krytykę formy wizytacji zakładów, wyraża zapatrywanie, że życzliwy charakter wizytacji (pozbawiony pozorów nieufności i śledztwa) podniesie tylko powagę samej wizytacji i nauczycielstwa, a wizytacje odbywające się np. bez wiedzy dyrektora zakładu (jako gospodarza) niewątpliwie pozbawiona jest cech tej życzliwości, z jaką przełożeni zwykli się do podwładnych odnosić.

Na powyższy memoriał otrzymał Z. O. w styczniu b. r. następującą odpowiedź:

„Odpowiadając na pismo z dnia 25 listopada 1925 r. L. 281/25, do którego załączono dwa memoriały, Kuratorjum zawiadamia, że memoriał Koła Chrzanowsk. T. N. S. W. przedstawia równocześnie Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do dalszego traktowania.

Co się tyczy zaś spraw, poruszonych w drugim memoriale, Kuratorjum zawiadamia, że sprawę wychowania pozaszkolnego podda dokładnemu zbalaniu i postara się uwzględnić słuszne życzenia T. N. S. W.

W sprawie hospitantek Kuratorjum zwraca się do Ministerstwa Wyznań i Religijnych i Oświecenia Publicznego z odpowiednim wnioskiem.

Wychowanie fizyczne i trudności, związane z brakiem boisk i sal własnych, były już poprzednio przedmiotem uwagi Kuratorjum, które zwróciło się do Magistratu m. Krakowa z prośbą o odstąpienie na ten cel odpowiedniego terenu.

Co się tyczy sił nauczycielskich żeńskich, Kuratorjum na podstawie doświadczeń nie stwierdziło bezwzględnej słuszności zapatrywań Zarządu co do ujemnych wyników pracy sił żeńskich w zakładach męskich.

Uprawnienia lekarzy szkolnych i ich stosunek do Gron nauczycielskich określono wystarczająco w „Instrukcji dla lekarzy szkolnych” (Dz. Urz. Ministerstwa W. R. i O. P. z 1916 r. Nr. 6.), oraz w rozporządzeniu Kuratorjum O. S. K. z 12 kwietnia 1924 L. 668/Prez. (Dz. Urz. K. O. S. K. Nr. 1. z 1925 p. 10.) - Kuratorjum nie widzi zatem istotnej potrzeby ponownego regulowania tej sprawy.

W sprawie rzekomego pomijania sił fachowych i zastępowania ich siłami niefachowemi tudzież odbywania wizytacji bez wiedzy dyrektora Kuratorjum prosi o podanie konkretnych faktów. Kurator *Dr. Riemer*”.

W dniu też 17 lutego b. r. jawiło się prezydjum Z. O. u p. Kuratora, dało wyjaśnienie na wyżej wymienione pismo, poczem złożyło następujący memoriał.

„1. W odpowiedzi na pismo Kuratorjum z dn. 9 stycznia b. r. L.: 10028:

a) podano do wiadomości Pana Kuratora przykłady co do pomijania przy nominacjach sił fachowych: Nowy Sącz, gdzie p. J. magister farmacji uczy języka polskiego; Chrzanów, gdzie z powodu nieobjęcia przez p. H. posady nauka jęz. polskiego spoczywała w rękach niefachowych

Obecnie na podstawie zebranych dotąd danych statystycznych możemy podać, że stosunek sił niefachowych do fachowych wynosi około 10%, skoro na 632 nauczycieli (w 22 zakładach wraz z Krakowem) jest 69 niefachowców.

b) W sprawie wizytacji zakładów bez wiedzy dyrektora, poruszonej w poprzednim memoriale, podano wyjaśnienie do bezpośredniej wiadomości Pana Kuratora.

2. Zakupno środków naukowych. Delegacja zwróciła się do Pana Kuratora z Prośbą i interwencją w Min. W. R. i O. P., by nie ograniczano czasu zakupna środków naukowych z udzielonego (ewentualnie nadzwyczajnego) kredytu, gdyż to w wielu wypadkach jest niemożliwe, jak to miało miejsce w Białej (rozp. Kuratorjum z 16 X 1925 l. 8970).

3. Regulamin dla wizytatorów. W wykonaniu uchwały Zarządu Okr. delegacja zwróciła się prośbą do Pana Kuratora, by raczył poczynić starania, by w czasie jak najkrótszym uregulowano sprawę wizytacyj jednolicie przez wprowadzenie ogólnie obowiązującego regulaminu dla wizytatorów a to zarówno ze względu na dobro szkoły, jak i utrzymania godności stanu nauczycielskiego.

4. Lekcje pokazowe. Do Zarządu Okr. zwracano się niejednokrotnie z zażaleniem, że lekcje pokazowe mijają się ze swoim celem a to z następujących powodów:

a) Traktowane one są nierównomiernie.

b) Lekcje te nie obowiązują we wszystkich zakładach i to do tego stopnia, że o ile w jednych nie odbywają się zupełnie, o tyle w drugich wywiera się nawet pewien nacisk, by w każdym okresie konferencyjnym była przeprowadzona przynajmniej jedna lekcja pokazowa.

c) Lekcje te przestają być pokazowe z chwilą, kiedy ze strony PP. Wizytatorów przybierają charakter wizytacyj.

d) Lekcje pokazowe nie dają możliwości wskazania nowych dróg w nauczaniu, skoro stawia się zasadę, by były „wzorowe”, według utartego i przyjętego dotąd zwyczaju.

e) Zbyt ostra krytyka tych lekcji bulzi wśród Kolegów niechęć do dalszej w tym kierunku pracy.

Zarząd Okr. nie poruszał dotąd sprawy, gdyż bezstronna ocena poszczególnych wypadków nastrocza wiele trudności a zadaniem Twa jest stać na stanowisku bezstronnem. W ostatnim jednak czasie zwrócił się do nas Kol. Dr. D. z zażaleniem, z którego jasno wynika, że następ-

stwa lekcji pokazowej zniechęciły go do dalszej i owocnej w tym kierunku pracy

W nadziei, że Kuratorjum dla dobra szkoły sprawę tę ujednolita i uregułuje, podajemy do wiadomości Kuratorjum pismo Kol. Dra D. (w dosłownem odpisie), sami zaś wstrzymujemy się zupełnie od wypowiedzenia w tym kierunku naszej opinii.

5. Pokrzywdzenie sił kontraktowych. Delegacja zwróciła uwagę, że wypowiedzenie siłom kontraktowym na dzień 1 marca br. pozostającym w związku z ustawą sanacyjną, jest nie tylko ich pokrzywdzeniem, ale także niezgodne z prawnym duchem ich umów. Nadto siły kontraktowe pod wieloma względami gorzej są traktowane od sił etatowych, choć niejednokrotnie posiadają wyższe kwalifikacje a przykład widoczny choćby w tem, że nie mają np. prawa do zniżek kolejowych.

6. Niewłaściwe polecenia sił prywatnym zakładom. W czasie posiedzenia pełnego Zarządu Okr. użalali się koledzy, że pp. wizytatorowie polecają do angażowania siły w prywatnych zakładach, co w pewnych wypadkach może za sobą pociągnąć niepożądane komplikacje. Konkretny wypadek miał mieć miejsce w Tarnowie.

7. Dyplomy. Delegacja zwróciła się do Pana Kuratora z prośbą, by raczył się podjąć interwencji w sprawie odmawiania dyplomów rozszerzających kwalifikacje do nauczania siłom już kwalifikowanym. Pan Kurator udzielił wkrótce potem wyjaśnienia Prezesowi Twa, że dyplomy kwalifikacyjne są tylko dla tych, którzy kwalifikacji nie posiadają, niemniej jednak Min. W. R. i O. P. niezawsze ściśle do tej zasady się stosujemy skoro w innych grupach kwalifikacje takie rozszerza (n.p. p. S. posiadający dyplom kwalifikacji do nauczania robót ręcznych, otrzymał dyplom kwalifikujący go do nauczania rysunków).

W tym wypadku znowu wywołało to postępowanie rozgoryczenie wśród nauczycielstwa, że forytuje się te grupy, które nie wymagają studjów uniwersyteckich, bo nawet dla kandydatów z tych grup udziela się rocznych, płatnych urlopów, a odmawia się nawet bezpłatnego urlopu kontraktowym siłom z ukończoną filozofją, celem umożliwienia im przygotowania się do egzaminu, jak to miało miejsce w Nowym Sączu.

8. Obsadzanie posad. Pełny Zarząd uchwalił, by Prezydjum Zarządu Okr. zwróciło się do Kuratorjum z prośbą, by przy obsadach wszelkich posad nauczycielskich a zwłaszcza kierowniczych decydującą była praca naukowa i lata służby a nie inne względy. Uchwałę tą podali delegaci do wiadomości Pana Kuratora z obowiązku włożonego na nich przez kolegów, faktami zaś z chwili obecnej poprzec tego petitum nie mogą, choćby z tego względu, że w ostatnich czasach takich nominacji nie było, a gdyby nawet i były, to podanie takich faktów ze względu na naturę rzeczy, jest bardzo trudne.

9. Rozporządzenie wykonawcze ustawy sanacyjnej. Już po bytności wspomnianej delegacji u Pana Kuratora, nadeszły z Okręgu niepokojące wiadomości, że w niektórych zakładach wskutek zbyt może ścisłego stosowania rozporządzenia nie tylko zbywają siły, ale nadto wprowadza się zmiany nieraz w 20 przedmiotach (Żywiec) i to na trzy miesiące niespełna przed końcem roku szkolnego. Nadto żalą się koledzy, że niektórzy pp. dyrektorowie zmuszają ich do czynności

wychowawczych, gdy te nie są honorowane. Ponieważ i wtedy, kiedy czynności honorowane w wysokości 4-ech godzin tygodniowo nie można było zmusić nauczyciela do podjęcia się ich, Zarząd Okr. sądzi, że tak samo i teraz nie należy nikogo zmuszać. (Nowy Targ).

Wreszcie koledzy zapytują, co będzie z wynagrodzeniem za godziny nadliczbowe odbyte w poprzednich miesiącach, za co wynagrodzenia nie otrzymali, na co jednak Zarząd Okr. na razie konkretnie odpowiadać im nie może".

Na powyższy memoriał Zarząd otrzymał w dniu 12 maja br. następującą odpowiedź:

"Odpowiadając na memoriał z dnia 19 marca br., Kuratorjum oznajmia, co następuje:

1. Siły niefachowe były przyjmowane wtedy, kiedy nie było odpowiednich kandydatów kwalifikowanych. Zresztą memoriał nie przytoczył ani jednego przykładu na dowód, że Kuratorjum przy obsadzaniu wolnych stanowisk pominęło jakąkolwiek siłę nauczycielską z zupełnymi kwalifikacjami.

2. Zakupno środków naukowych pozostawiono po wprowadzeniu tak administracyjnych uznaniu poszczególnych Dyrekcji i Rad Pedagogicznych.

3. Regulamin dla wizytatorów opracowuje obecnie Ministerstwo. Potrzebę regulaminu odczuwa nie tylko nauczycielstwo, lecz także Kuratorjum, które nie omieszka poczynić starań o rychłe wprowadzenie go w życie.

4. Kuratorjum nie podziela opinii, jakoby lekcje pokazowe miały się ze swoim celem. Dwuletnia praktyka udowodniła w całej pełni wielki pożytek i skuteczność lekcji pokazowych w doskonaleniu metody nauczania i utrzymaniu nauki szkolnej na pożądanym poziomie. Ewentualne konkretne propozycje Zarządu Okr. w sprawie ściślejszego uregulowania przeprowadzania lekcji pokazowych Kuratorjum weźmie chętnie pod rozwagę dla dobra szkoły i wszystkich jej czynników.

Sprawę lekcji pokazowej p. dra B. D. załatwiono rozporządzeniem z dnia 14/5 1926 L.: II. 1583/26, skierowaniem do Dyrekcji Państw. Gimn w Krakowie.

5. Wypowiedzenie stanowisk siłom kontraktowym nastąpiło na skutek rozp. Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 5 lutego 1926 Nr. O. Prez. 880/26.

Stosując to rozporządzenie. przestrzegano jedynie zawartych umów. Przeto w dniu 1 kwietnia br. zwolniono zaledwie kilka sił, które w umowie miały zastrzeżone jednomiesięczne wypowiedzenie.

Pp. wizytatorowie zasadniczo nie podlegają sił szkołom prywatnym. O ile jednak Dyrekcje gimnazjów prywatnych zwrócić się do nich w potrzebie z prośbą o wskazanie odpowiedniego nauczyciela, pp. wizytatorowie nie odmawiają im adresu kandydata, który się ewentualnie zgłosi. Zresztą w samym memoriale nie przytoczono żadnego faktu, lecz wyrażono jedynie przypuszczenie („miał mieć miejsce”).

7. Sprawa przyznawania dyplomów, rozszerzających kwalifikacje, jest obecnie bezprzedmiotowa wobec faktu, że termin wnoszenia podań o dyplomy upłynął już z dniem 1 lipca 1925 r.

8. Kuratorjum podziela w zupełności stanowisko Zarządu Okręgowego, że przy obsadach wszelkich posad nauczycielskich i kierowniczych powinny rozstrzygać praca naukowa i lata służby, a nie inne względy. Kuratorjum zauważa jednak, że nie można również pomijać nieskazitelności charakteru i względu na pewną dozę energii tudzież zmysłu organizacyjnego, jeżeli idzie o stanowisko kierownicze. Tych zasad Kuratorjum przestrzega z całą ścisłością, a Zarząd okr. nie podał żadnego faktu, by działał się inaczej.

9. Kuratorjum przyznaje, że zastosowanie rozporządzeń wykonawczych do ustawy sanacyjnej musiało wywołać pewne zamieszanie w prawidłowym toku życia szkolnego. Skoro jednak rozporządzenia były wydane w interesie Państwa, było obowiązkiem podległych władz szkolnych do nich się zastosować, zwłaszcza, że wykonanie nakazano pod osobistą odpowiedzialnością. Sprawę czynności wychowawczych i zawiadowczych reguluje rozporządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 4 III. 1926. L.: O. Prez. 2031/26.

Wynagrodzenie za godziny nadliczbowe, odbyte w pierwszych miesiącach br., wyasygnowano natychmiast, gdy tylko Kuratorjum użyło na ten cel kredyty. Kurator okr. szkolnego: w. z. *Przyjemski*, p. o. Nacz. Wydziału".

Sprawy osobiste. Nadto Zarząd interwenjował też na życzenie pp. Kolegów w sprawach osobistych i prawie bez wyjątku z wynikiem dodatnim, a obok tego w sprawach drobnych jak akcje Banku Pol., wyjaśnienia mnożnej za godziny nadlicz. w czasie feryi i t. p.

Tytuł profesora. Ponieważ zdarzały się sporadyczne wypadki, że do Kolegów, którym przysługuje tytuł profesora zwracano się w pismach urzędowych z Kuratorjum „do p. nauczyciela”, przeto Zarząd zwrócił się do Kuratorjum z odpowiednim przedstawieniem, na co otrzymał odpowiedź zgodną ze stanowiskiem Zarządu:

„Zarząd okr. T. N. S. W. w Krakowie zwrócił się z prośbą, aby w pismach urzędowych Kuratorjum używano tytułu „profesora” w stosunku do tych sił nauczycielskich, które tytuł ten dawniej prawnie nabyły.

Ponieważ tytuł ten przewiduje Pragmatyka służbowa z r. 1917 należy go używać w odniesieniu do tych nauczycieli szkół średnich którzy mają warunki, tytuł ten uzgadniające. Kurator okr. szkolnego: *Riemer* m. p.”.

Na tem miejscu zaznaczyć nam wypada, że stosunek nasz do Kuratorjum uważamy za zupełnie poprawny i że ze strony Kuratorjum w każdym poszczególnym wypadku widzieliśmy szczerą życzliwość.

VI. Opieka nad młodzieżą — wychowanie fizyczne

Z końcem ubiegłego roku szkolnego w wykonaniu uchwały Walnego Zjazdu w Nowym Sączu zwrócił się Z. O. K. z memorjałem do DOK. Kraków, na co otrzymał następującą odpowiedź.

„Na przedstawione w piśmie L. 66/25. Zarządu Okręgowego T. N. S. W. w Krakowie, postulaty w sprawie organizacji obozów letnich wyjaśniam:

ad 1) Dowódcą grupy obozów nie może być oficer rezerwy, ponieważ obozy letnie są organizowane przez wojsko i dowódca grupy obozów, pozostaje w zależności służbowej względem wyższych przełożonych, co było skomplikowane przy obsadzeniu tego stanowiska nauczycielem-oficerem rezerwy. Ponadto dowódca grupy ponosi odpowiedzialność za administrację obozów, za wyszkolenie uczestników, za wypożyczony sprzęt kwaterunkowy, mundurowy, broń i t. p. Odpowiedzialności za te sprawy nie możnaby nałożyć na oficera rez.

Na dowódców grup i dowódców obozów wyznaczeni są oficerowie instrukcyjni, którzy pracując stale wśród młodzieży, rozumieją jakie metody, w stosunku do niej należy stosować.

Obok dowództwa wojskowego istnieje w obozach czynnik pedagogiczny, gdyż kuratorjum ma prawo delegować do każdego obozu 1 nauczyciela jako wychowawcę, który kieruje życiem młodzieży w chwilach wolnych od zajęć.

W tym roku Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego przydziela do każdego obozu jednego nauczyciela jako wychowawcę.

ad 2) Na sporty, gry, zabawy i wycieczki, położony jest odpowiedni nacisk.

ad 3) Do tegorocznych obozów przydzieleni zostali przez MSWojsk porucznicy-podlekarze. Uwaga Zarządu T. N. S. W. jest słuszna i w tej sprawie przedstawiam MSWojsk. odpowiedni wniosek.

ad 4) Proponowany czas 4 tygodni na obozy byłby za krótki na przeprowadzenie przepisane programu wyszkolenia.

ad 5) Co się tyczy ustnie wyrażonego życzenia, by dobór personelu podoficerskiego był staranny, zawiadamiam, że wydałem w tym kierunku odpowiednie zarządzenia. Dowódca DOK. Nr. V. *Kuliński*".

Obecnie w Komitecie woj. w f. i p. w. zasiadał przedstawiciel Z. O. kol. Rj i ma możność zaznaczenia stanowiska, jakie zajmuje Two w sprawie przysposob. wojsk i obozów letnich.

Sprawa tzw. wychowania pozaszkolnego bez woli Z. O. na terenie Krakowa została w ten sposób prowizorycznie uregulowana, że Centr. Związek Komitetów Rodz. utworzył specjalną sekcję opieki pozaszkolnej. Ponieważ na czele tej sekcji stoi członek Zarządu Okr. ks. dr. Rychlicki, przeto możemy mieć pełną rękojmię, że sprawa ta będzie regulowana po myśli Z. O.

VII. Prasa.

Jeżeli porównamy rok ubiegły z latami poprzednimi — to porównanie to wykaze dowodnie, o ile na korzyść naszą zmienił się nasz stosunek do prasy. Przedewszystkiem prasa zajęła się szkołą — a do nas odnosiła na ogół życzliwie, pomieszczając nie tylko artykuły w obronie naszej, ale i nasze sprawozdania oraz komunikaty.

VIII. Kolonje.

Jak lat poprzednich, tak i w tym roku urządził Zarząd Okr. kolonje w Krynicy (sób 8), Muszynie (rodz. 4), Nowym Targu (rodz. 4) i Zakopa-

nem (osób 11). Zarząd Okr. dokładał wszelkich starań, by kolonie spełniły swoje zadanie, a dzięki ich kierownikom (kol. Bodurek, Klemensiewicz, Śliwa) dały one nawet dochód finansowy lub w inwentarzu. O tem zresztą powie nam sprawozdanie skarbnika. W obecnym roku uzyskaliśmy już pozwolenie na urządzenie letnisk w tych samych miejscowościach. Tu zaznaczyć nam wypada, że właściwie należy nam się w b. r. Krynica Zdrój. Mylne jednak a niezyczliwe poinformowanie z jego strony przyrzeczenie Związkowi Krynicy-Zdroju — a dalsza nasza interwencja spotkała się tylko ze strony Związku z wykrętą, w faktach niezgodnych z prawdą odpowiedzią, co we właściwy a godny sposób sprostowaliśmy.

Tu też nadmienić należy, że kolega nasz, p. Winiarski z N. Targu ofiarował na rzecz T-wa jedno miejsce w swoim pensjonacie w Rabce dla sieroty po nauczycielu (oboju rodz.) bezpłatnie, za co Zarząd na tem miejscu składa ofiarodawcy serdeczne podziękowanie.

IX. Dom wypoczynkowy w Zakopanem.

Sprawa przejęcia darowizny w Zakopanem i związanej z tem budowy domu wypoczynkowego, jakkolwiek chwilowo — dzięki zabiegom kol. Bodurka — ruszyła z martwego punktu, to jednak dzisiaj wobec braku wszelkiej odpowiedzi ze strony p. Uznańskiego na pisma Zarządu Okr. wróciła znowu — bez winy Zarządu — do punktu martwego.

X. Ubezpieczenia.

Celem ułatwienia Kolegom korzystnego ubezpieczenia a zarazem zwałoryzowania dawnych polic, Zarząd Okr. zawarł odpowiednią umowę z Tow. Wzaj Ubezp. w Krakowie i odpowiedni okólnik przesłał Kołom pod L. 360.

XI. Fundusz pośmiertny.

Liczba członków funduszu pośmiertnego znacznie się zwiększyła (251) i wypłacono już z tegoż funduszu dwa zasiłki.

Przedkładając niniejsze sprawozdanie pod życzliwą rozwagę PP. Kolegów, ustępujący Zarząd — a w szczególności ustępujący jego członkowie — wierzą, że rzeczowa krytyka da ustępującym członkom to uspokojenie sumienia, że obowiązek swój wedle sił swoich spełnili — a przyszłemu Zarządowi poda sposoby i środki a przede wszystkim doda sił do pracy nad rozwojem drogiej nam wszystkim instytucji.

Tadeusz Rawicz-Rojek
Sekretarz.

Dr Antoni Mikulski
Prezes

Zestawienie Kasowe za czas od 1 stycznia 1925 do 31 grudnia 1925.

DOCHÓD

1. Pozostałość kasowa z r. 1924:	zł.
a) w Poczt. Kasie Oszcz.	964·69
b) na książ. bank. a) 1006	350 —
c) „ „ „ b) 1060	250 —
d) got. u skarbnika	125·54
2. Wkładki Kół	2340·54
3. Fundusz pośmiertny	635 —
4. Letniska	1380·93
5. Procent od 1 a, b, b, ...	210·27
Saldo	6257·47

ROZCHÓD

zł.

1. Administracja	955·55
2. Koszta posiedzeń pełn. Zarządu	666·87
3. Wydatki Fund. Pośm.	20 —
4. „ na letniska	1168 —
5. Dar na Inst. im. C. Skłodowskiej	100 —
6. Dłużnicy	101 —
7. Wkładki do „Macierzy gdańskiej“	12 —
8. Drobnie	28·69
9. Gotówka	3205·36
Saldo	6257·47

STAN CZYNNY

zł.

1. Gotówka u skarbnika	25·35
2. „ w Poczt. Kasie Oszcz.	1587·77
3. „ w banku na książ. b) 1060	1592·24
4. Ruchomości letnisk:	
a) w Zakopanem	185·40
b) w Muszynie-Krynicy	295·59
c) w Nowym Targu	9·50
5) Dłużnicy	101 —
	3796·85

STAN BIERNY

gr.

1. Fundusz pośmiertny	1122 —
2. Amortyzacja ruchomości	49 05
2. Matątek Zarz. Okręgowego	
a) w gotówce	2083·36
b) w ruchomościach	441·44
c) u dłużników	101 —
	3796·85

W Krakowie, dnia 1 stycznia 1926.

Leon Sowa, skarbnik.

Za komisję rewizyjną: Po sprawdzeniu wszystkich pozycji i porównaniu ich z przedłożonymi kwitami, znaleźliśmy 1) gotówkę w P. K. O., w banku i u skarbnika 3205·36 zł. 2) u dłużników (poz. 5 st. czynnego) 101 zł.

W Krakowie, dnia 14 maja 1926.

Marjan Lang.
Ignacy Petelenc,

Spis członków Funduszu Pośmiertnego.

I. BIAŁA—KĘTY.

1. Adamczykowa Stanisława
2. Anders Franciszek
3. Braszka Józef
4. Bułkowski Ksawery
5. Chrapezyński Leon, dr.
6. Deimel Leopold
7. Jachma Ludwik
8. Krasoń Jan
9. Liszka Paweł
10. Lubaś Franciszek
11. Lubaszewski Edward
12. Łaszczyński Władysław
13. Łuszczyński Bohdan
14. Mączyński Władysław, ks.
15. Merta Stanisław
16. Paszkiewicz Henryk
17. Pierzchała Andrzej
18. Postępski Władysław
19. Rappa Władysław
20. Stantejski Stanisław
21. Stopka Andrzej
22. Wądołny Jan, ks.

II. BOCHNIA.

1. Barański Franciszek
2. Bielczyk Karol
3. Fischer Stanisław
4. Galas Piotr
5. Janik Władysław
6. Kaziór Bolesław
7. Kruczkiewicz Józef
8. Lipiński Stefan
9. Majcher Wincenty
10. Migdał Antoni

11. Nowak Bronisław
12. Rusin Władysław
13. Stokłosa Jan
14. Trzpis Henryk
15. Serwin Bogusław
16. Urbanek Józef
17. Żurawski Henryk

III. BRZESKO.

1. Chorabikowa Walerja
2. Gardziel Jan
3. Kijak Józef
4. Kręcisz Jan
5. Królikiewicz Jan
6. Łukaszewiczowa Kazimera
7. Missona Kazimierz, dyr.
8. Missona Kazimierz
9. Nowicki Czesław
10. Opoka Jakób, ks.
11. Rakowska Helena
12. Roszkowski Henryk
13. Zajączkowski Zdzisław

IV. CHRZANÓW.

1. Bachorz Kazimierz
2. Chwastowski Jan
3. Gdula Tadeusz
4. Gliksman Leon
5. Gruszczyńska Józef
6. Hedwik Karol
7. Heitzman Kazimierz
8. Krawczyński Zdzisław
9. Kruszyńska Marja
10. Maślanka Piotr
11. Peckowski Jan

12. Szeligiewicz Stanisław, dr.
13. Urbanczyk Tadeusz
14. Wicherkiewicz Kazimierz

V. GORLICE.

1. Wiśniewski Henryk

VI. KRAKÓW.

1. Bielak Franciszek, dr.
2. Birczyński Teodor
3. Bogacki Władysław
4. Brabiec Franciszek
5. Burda Jan, ks.
6. Czaputa Teodor, ks.
7. Dąbrowski Mieczysław
8. Długopolski Edmund, dr.
9. Feliński Gerard
10. Fidziński Feliks
11. Garbusiński Kazimierz
12. Górka Stefan
13. Gutwiński Roman
14. Hrabek Piotr, dr.
15. Ippold Juliusz
16. Jachimczak Franciszek
17. Jappot Michał
18. Klemensiewicz Zenon
19. Kłodziński Adam, dr.
20. Konior Franciszek
21. Kopyciński Leon
22. Kraupa Rudolf, dr.
23. Kukliński Antoni, dr.
24. Kurek Władysław
25. Kurzawa Franciszek
26. Lany Marjan
27. Liszkowicz Piotr
28. Łukiewicz Aleksander
29. Macheta Władysław, ks.
30. Mikulski Antoni, dr.
31. Momot Jan, dr.
32. Niemiec Rudolf
33. Oświęcimski Bronisław
34. Pazdanowski Tadeusz
35. Pększyc Franciszek
36. Piętka Jan
37. Piwko Stanisław
38. Plezia Józef
39. Pochmarski Bolesław
40. Rojek Tadeusz
41. Rozwadowski Henryk

42. Rymar Leon, dr.
43. Sedlak Kazimierz
44. Solecki Aleksander
45. Sowa Leon
46. Sroczyński Józef
47. Szmidowa Lidja
48. Tara Józef
49. Tarnowski Feliks
50. Tite Henryk
51. Tomanek Ludwik
52. Tomasziewicz Leopold
53. Van Roy Rudolf, ks.
54. Węgrzynowicz Leopold
55. Wierzbicki Władysław, wiz.
56. Wyżyńska Bronisława
57. Zachemski Jakób
58. Ziemkowicz Mieczysław
59. Ziemiński Adam
60. Zurzycki Karol

VII. MIELEC.

1. Drwiega Antoni
2. Feliks Antoni, ks.
3. Jasiński Piotr
4. Kawa Władysław
5. Kozak Zygmunt
6. Schillerówna Iwona
7. Siorek Franciszek
8. Soboń Marjan

VIII. MYŚLENICE.

1. Eliński Józef
2. Koch Edward
3. Konieczny Wajciech
4. Sala Józef
5. Wątopek Józef
6. Werschler Ludwik
7. Sikora Ludwik

IX. NOWY SĄCZ.

1. Bojarski Bolesław
2. Bugajski Stanisław
3. Cierniak Andrzej
4. Dębowski Michał
5. Ergetowski Franciszek
6. Gołachowski Kazimierz
7. Gomółka Józef
8. Gryglewski Aleksander
9. Hein Julian

10. Janczy Wojciech
11. Klamut Michał, ks.
12. Komar Stanisław
13. Kopytko Szymon
14. Krzanowski Antoni
15. Kwieciński Ignacy
16. Maczuga Apolinary
17. Miczyński Józef
18. Niger Teofil
19. Niweliński Aleksander
20. Pelczar Michał
21. Placzek Kazimierz
22. Rapf Feliks
23. Rzepa Bolesław
24. Schirnbock Leopold
25. Serafin Andrzej
26. Serafin Stanisław
27. Szeworski Stefan
28. Szybiak Władysław
29. Śliwa Jan
30. Weiner Jan
31. Wilga Stanisław
32. Wiliński Florjan
33. Witek Jan
34. Wzorek Franciszek
35. Zieliński Piotr
36. Żytyński Saturmin

X. NOWY TARG.

1. Angielski Władysław
2. Baran Kazimierz
3. Czech Ludwik
4. Gołębiowski Jan
5. Kamiński Adolf
6. Lubertowicz Zygmunt
7. Pawelczak Józef
8. Suroślawski Jan
9. Stefański Ludwik
10. Winiarski Jan

XI. TARNÓW.

1. Arvay Wiktor
2. Bolek Adolf
3. Chrobak Walenty, ks.
4. Czaderski Zbigniew
5. Dziama Leszek, dr.
6. Dziamianka Marja, dr.
7. Drozd Hieronim
8. Epstein Samuel

9. Fuhrman Jakób
10. Gura Ludwik
11. Gładyszowski Józef
12. Godowski Maurycy
13. Gorzejowski Edmund
14. Gutowski Franciszek
15. Gadowski Walenty, ks.
16. Herstein Samuel
17. Jabczuga Bolesław
18. Jankiewicz Józef
19. Kaliciński Ludwik
20. Korgol Adolf
21. Komperda Alojzy
22. Konstankiewicz Emil
23. Krakowski Jan
24. Krupiński Adam
25. Kusiba Teofil
26. Kutyba Józef
27. Maciąg Piotr, ks.
28. Młodowski Józef, ks.
29. Moskal Bolesław
30. Myconiówna Helena, dr.
31. Orzech Józef
32. Pilchowicz Adolf
33. Piller Eugenjusz
34. Piskor Michał
35. Potok Hieronim
36. Prokop Józef
37. Plutzer Aleksander
38. Rybczyński Wiktor
39. Sęk Michał
40. Siwik Wojciech
41. Skalski Tadeusz
42. Smoszna Michał
43. Sobolewski Juljusz
44. Stec Aleksander
45. Suchoński Antoni
46. Szalit Edward
47. Szantroch Władysław
48. Szawłowski Juljusz
49. Uruski Bronisław
50. Wątorok Józef, ks.
51. Wojciechowski Kazimierz
52. Wojtasiewicz Albin
53. Zajączkowski Jan

XII. ZAKOPANE.

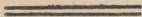
1. Bielawa Józef
2. Mirtyński Zygmunt

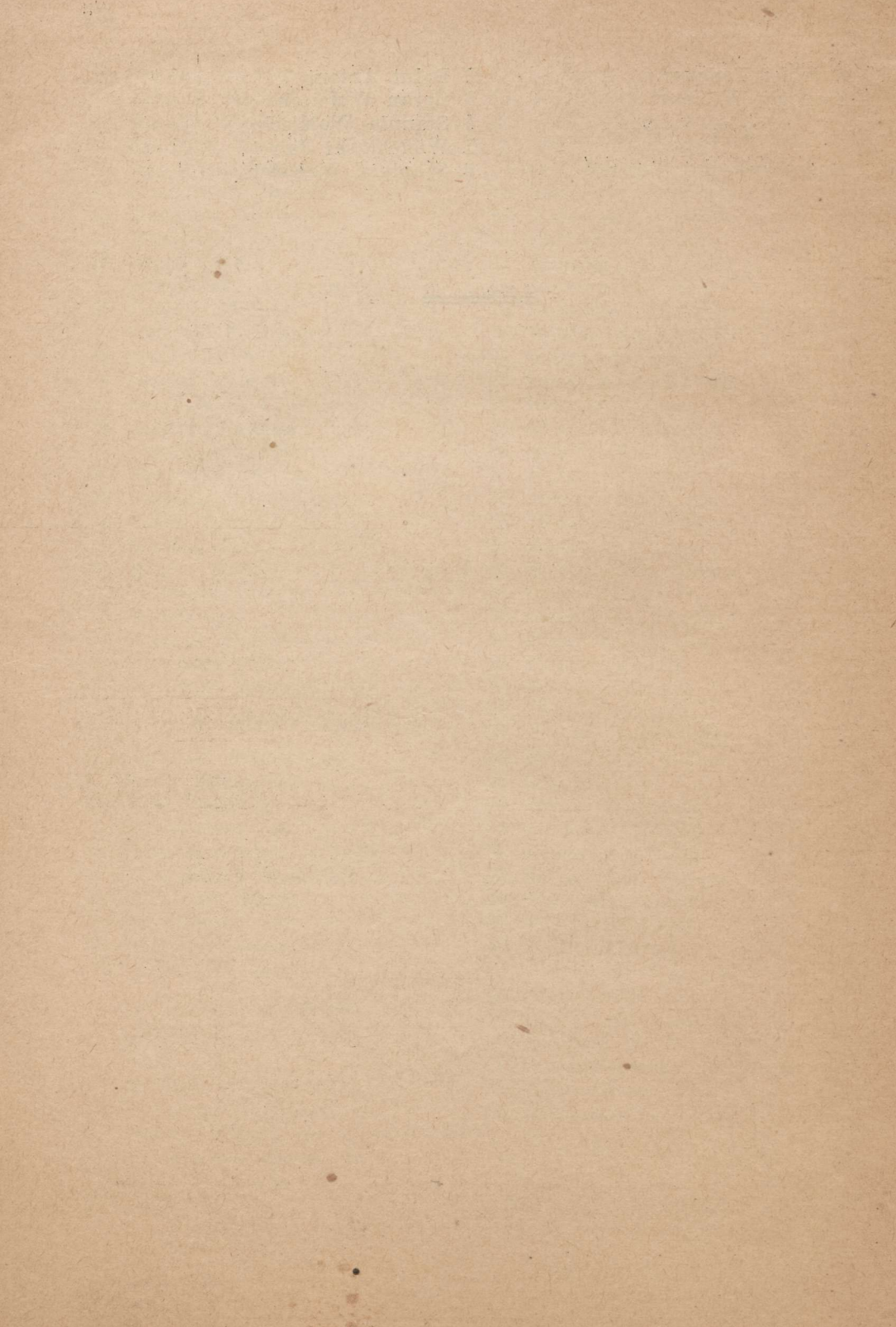
3. Mischke Tadeusz
4. Stopowy Wilhelm

XIII. ŻYWIEC.

1. Augustynowicz Walenty

2. Bałut Antoni
3. Cyran Wojciech
4. Stanula Wojciech
5. Wielebiński Jan
6. Wójdyła Wojciech

KSIEGARNIA TOW. SZKOŁY LUDOWEJ

W KRAKOWIE, UL. św. ANNY 5

SKŁAD GŁÓWNY WYDAWNICTW

KSIEGARNIA ŚW. WOJCIECHA W POZNANIU

POLECA:

PODRĘCZNIKI SZKOLNE DLA SZKÓŁ
WSZYSTKICH STOPNI I RODZAJÓW
BOGATO ZAOPATRZONY DZIAŁ BELETRYSTYCZNY
SZTUKI DLA TEATRÓW AMATORSKICH

SPECJALNOŚCIĄ KSIEGARNI TOW. SZKOŁY LUD JEST
DOSTARCZANIE: GOTOWYCH BIBLIOTEK MIEJSKICH
WIEJSKICH I SZKOŁNYCH UKŁADU FACHOWYCH
PEDAGOGÓW I PRACOWNIKÓW OŚWIATOWYCH

KSIEGARNIA NAUKOWA I SZTUKA

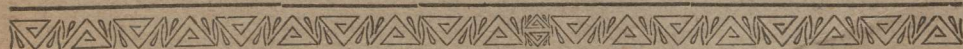
KAZIMIERZA LESNIAKA

W KRAKOWIE, PODWALE 6

POLECA:

PODRĘCZNIKI SZKOLNE DLA SZKÓŁ ŚREDNICH
... I WSZELKIE WYDAWNICZE NOWOŚCI. ...

PRZY ZAMÓWIENIACH ZBIOROWYCH ZNACZNY RABAT.

Nauka geografii w wydawnictwach Książnicy-Atlasu.

- E. Romer i M. Polaczkówna: Pogadanki krajoznawcze. Dla I. klasy szkół średnich (i IV oddziału szkół powsz.). Wydanie III. 30-ty tysiąc. 114 rycin w tekście. Str. 132, form. 14×20 cm. zł 2.—
- Romer i Polaczkówna. Geografia Dla kl. II (W druku)
- Siwakowa Janina: Wypisy geograficzne. Dla klasy III szkół średnich (i VI oddziału szkół powsz.). Wypisy są lekturą na tematy krajoznawcze i obejmują kraje polarne, Australię, Afrykę, Amerykę (północną, środkową i południową) i Azję. Str. 160 form. 15×22 cm. zł 4.—
- Sosnowski Paweł: Geografia Polski. Dla kl. V gimn. Wyd. V. 144 ryc. i mapki w tekście. Str. 212, f. 15,5×22,5. zł 3 30
- Pawłowski Stanisław. Dr.: Geografia dla klas wyż.
- Tom I—geografia ogólna. Str. 190, rysunków 130 zł 3.—
- Tom II—cz. I: kraje i morza europejskie. Str. 200, rys. 70 zł 3.—
- Tom II—cz. II: Polska. Str. 64, rys. 24. Przegląd statyst. zł 1 20
- Tom III—Kraje i morza pozaeuropejskie. Str. 156, rys. 73 zł 2 20
- Pawłowski, Bystron, Peretiatkowicz A.: Polska współczesna. Geografia. Kultura. Ustrój. Dla kl. VIII gimn. Str. 176, form. 15×23 cm. Rys. 18. zł 3.—
- Gruszecka-Nitschowa A.: Podr. do nauki o Polsce. Dla VIII gimn. Str. 240 i mapa Rzplte. Form. 15×22,5 cm. zł 3.—
- Pawłowski i Janelli M.: Polska współczesna. Podręcz. dla kl. VII szkół powsz. Str. 224 rys. 96. Form. 14×20 cm. zł 3 60
- Pawłowski St.: Geografia dla szkół powsz. Stopień III. 57 ilustr. w tekście. Str. 64 form. 14×20 cm. zł 1 20
- Atlasy Krajoznawcze E. Romera przy współpracy Danysz-Fleszarowej, Jurczyńskiego, Niemcówny, Polaczkówny i Szumańskiego. Województwa: Warszawskie, Łódzkie, Poznańskie, Pomorskie, Krakowskie, Lwowskie, Stanisławowskie, Tarnopolskie, Wołyńskie, Poleskie, Lubelskie wraz z przewodnikami metodycznymi po atlasach krajowych.
- Romer i Szumański: Mapa Polski w skali 1:2 500 000. zł 1.—
- Romer E. Powszechny Atlas geograficzny. 24 plansze z mapami i tablicami statystycznymi. Wyd. Książnica-Atlas. Lwów—Warszawa 1925 r. zł 17.—
- Aby umożliwić korzystanie z atlasów nawet najbiedniejszym uczniom, **Książnica-Atlas** sprzedaje **mapki** wchodzące w skład Atlasów **pojedynczo**. Gdy więc nauczyciel omawia np. Azję — uczniowie, których nie stać na kupno całego Atlasu, kupują sobie mapkę Azji za 80 gr.
- Poszczególne **mapki można nabyć w cenie od 45 do 80 gr.** (podwójnie do 160).
- Spis mapek wysyła na żądanie „Książnica Atlas, Z'edn. Zakłady Kartograficzne i Wydawnicze, Tow. Nauczycieli szkół średnich i wyższych“, Lwów, Czarnieckiego 12 lub Warszawa, Nowy Świat 59.
- Wkrótce ukaże się nowy **Spis nauczycieli** pod red. dra Z. Zagórowskiego. Cena w przedpłacie do 31 maja wynosi tylko zł. 8.